

ดร.มีชัย วีระไวทยะ ปฏิวัติการศึกษา ด้วยโรงเรียนไม้ไฟ

แทบไม่เชื่อ โรงเรียนก็สร้างด้วยไม้ไฟหลังเล็กๆ
แห่งนี้ จะเป็นแหล่งบ่มเพาะเยาวชนคุณภาพของ
ประเทศไทย

ที่นี่เป็นโรงเรียนที่โดดเด่น เป็นที่น่าจับตามอง สร้างมิติใหม่ให้กับแวดวงการศึกษา เด็กนักเรียนที่นี่เล่าเรียนในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสุข เด็กๆ เลือกหัวข้อที่สนใจจะเรียนได้เอง เลือกว่าอยากจะเรียนอะไรก่อนหรือหลังได้ เลือกได้แม้กระทั่งว่าจะให้ใครมาเป็นครูผู้สอน ที่นี้ไม่มีการสอบ ไม่มีการวัดผลที่เป็นการจัดลำดับเด็ก ที่นี่ไม่มีการแข่งขัน มีแต่ความช่วยเหลือแบ่งปัน เด็กๆ ได้เรียนรู้ ได้ทดลอง ได้ลงมือทำในสิ่งที่เขาคิดฝัน ได้ริเริ่มสร้างธุรกิจเป็นของตัวเอง ฟังๆ ดูแล้ว ก็คล้ายกับเป็นโรงเรียนในฝัน แต่นี่คือ สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นจริง ในพื้นที่ที่เคยขึ้นชื่อได้ว่าเป็น

ผืนดินที่ทรก้นดาร์และยากจนที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ

โรงเรียนมัธยมมีชัยพัฒนา ตั้งอยู่ที่บ้านกวางงอย ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โรงเรียนหลังนี้สร้างขึ้นตามแนวคิดริเริ่มของ ดร.มีชัย วีระไวทยะ ผู้ก่อตั้งและประธานสถาบันพัฒนาประชากรและชุมชน ที่ต้องการสร้างโรงเรียนต้นแบบ สร้างสรรค์แนวทางการเรียนรู้ใหม่ๆ ผลิตรายาวชนที่มีจิตสำนึกใหม่ เพื่อออกไปเป็นผู้นำ เป็นกำลังหลักในการเป็นแม่แบบของสังคมและชุมชน ปัจจุบัน ดร.มีชัย ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมมีชัยพัฒนา กล่าวว่า “ชื่อ

นี้ชาวบ้านเขาเรียกกันเอง ตอนแรกเรียกโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เพราะอยู่ที่อำเภอลำปลายมาศ แล้วก็โรงเรียนลำปลายมาศอีกหลายโรงเรียน ซึ่งบุรุษไปรษณีย์มักจะส่งเอกสาร จดหมายผิดอยู่เรื่อย ชาวบ้านเขาก็เลยบอกว่า ให้อ่านนี้สิ เพราะว่าชาวบ้านเขาจะเรียกว่าศูนย์มีชัยอยู่แล้ว แต่ผมเรียกว่า โรงเรียนไม้ไฟ” อาคารเรียนเป็นชั้นเดียวสร้างด้วยไม้ไผ่ บรรยากาศแวดล้อมด้วยธรรมชาติเหมาะสมกับการเรียนรู้ ทุกวันนี้ถือเป็นโรงเรียนที่มีผู้อยากให้นุตรหลานเข้าเรียนมากที่สุดแห่งหนึ่งก็ว่าได้ มีหน่วยงานด้านการศึกษาและโรงเรียนหลายแห่งเข้ามาขอ

เรียนรู้ และดูงานการเรียนการสอน

จากประสบการณ์ที่มีบทบาทสำคัญในหลากหลายมิติทั้งในระดับประเทศ จนถึงระดับโลก ดร.มีชัย เคยสร้างความฮือฮาให้กับสังคมไทยทุกระดับชั้นมาแล้ว ด้วยนโยบายวางแผนครอบครัว คืออรรถรงค์การใช้ถุงยางอนามัยคุมกำเนิด จนทุกตัวหัวระแหงเรียกติดปากว่า ถุงยางมีชัย อันเป็นกลยุทธ์หลักในการวางแผนประชากร ช่วยยกระดับการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้านำมาถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้ ดร. มีชัย ยังเป็นผู้มีผลงานโดดเด่นในการอุทิศตนเพื่อสาธารณะ จนได้รับรางวัลระดับโลกมากมาย รวมทั้งรางวัลแมกไซไซ และล่าสุดคือ รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล สาขาสธารณสุข ปี พ.ศ. 2552

ดร.มีชัย หันมาทุ่มสุดตัวให้กับการศึกษา ด้วยเห็นเป็นเรื่องสำคัญเสมือนวางรากฐานการเรียนรู้นิวให้กับสังคมไทยต่อไปในอนาคต “สิ่งที่ผมเริ่มทำแล้วและอยากจะขยายต่อไปก็คืออยากทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์เรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคนในชุมชน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสังคมด้วย ทุกวันนี้ที่โรงเรียน อาคารเรียนก็แทบไม่ได้ใช้เต็มที่ ที่ดินก็ไม่ได้ใช้ให้คุ้มค่า ถ้าจะให้ที่ดินก็ต้องใช้ให้เป็นการเรียนรู้เรื่องการเกษตรด้วย ผมก็เลยปรับเปลี่ยนใหม่ วิธีการเรียนรู้ การสอนก็แตกต่างกันมาก ผมจะให้เด็กอยู่ในคณะกรรมการจัดซื้อด้วย ต้องสอนให้เขารู้ว่าความโปร่งใสคืออะไร ชื่ออย่างถูกต้องเป็นอย่างไร ให้เด็กอยู่ในคณะกรรมการคัดเลือกครูด้วย เวลาครูมาสมัครงานสอน 1 ใน 3 ของคณะกรรมการคัดเลือกก็มีครู ผู้ปกครอง และเด็กแล้วเด็กก็เป็นคณะกรรมการประเมินการสอนของครูด้วย ว่าครูสอนรู้เรื่องแค่ไหน พฤติกรรมของครูเหมาะสมที่จะเป็นครูไหม”

จากโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ที่เปิดสอนระดับอนุบาลถึง ป.6 ขยับมาเป็นโรงเรียนมัธยมมีชัยพัฒนา ที่มุ่งพัฒนาเด็ก

ต่อยอดมา ปัจจุบันมีนักเรียน 2 ชั้น คือ ชั้น ม.1 และ ชั้น ม. 2 ชั้นละหนึ่งห้องเรียน รับนักเรียนไม่เกิน 32 คนต่อห้อง มีครูห้องละ 2 คน เพื่อเน้นคุณภาพและศักยภาพของทั้งผู้เรียนและผู้สอน ด้านการใช้ทุนทรัพย์ของโรงเรียน ด้วยฝีมือนักบริหารของ ดร.มีชัย การบริหารการเงินจึงเป็นไปอย่างรอบคอบรัดกุม และเป็นการมองการณ์ไกลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โรงเรียนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ก่อให้เกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายอย่างแท้จริง “เราตั้งเป็นมูลนิธิก่อน เวลาสร้างโรงเรียนเราจะใช้เงิน 3 ก้อน แล้วก็บริหารจัดการ ก้อนที่หนึ่ง ไว้สร้างอาคาร ซื้อที่ดินสร้างอาคาร ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ ก้อนที่สอง จะเป็นค่าบริหารจัดการเป็นเวลา 5 ปี และก้อนที่สาม ใช้เป็นเงินทุนจัดตั้งบริษัทโดยใช้ชื่อว่า BREAD ย่อมาจาก Business for Rural Education and Development เราเรียกว่าเป็นธุรกิจเพื่อสังคม กำไรของบริษัท ก็ไปเป็นส่วนประกอบของงบประมาณปีที่ 6 ซึ่งถือปีรายได้ทั้งหมดของบริษัท” ในชื่อภาษาไทยก็คือ บริษัทพัฒนาการศึกษาและชนบท อันเป็นบริษัท

ที่มีการวางแผนธุรกิจไว้เป็นระบบอย่างดี “ตอนนี้เราขายข้าว ที่เกี่ยวจากรอบโรงเรียน หรือจากผู้ปกครองของนักเรียน แล้วขาย และยังมีอย่างอื่นอีก เขาเรียกระบบ profit gift ของขวัญเยอะ เยอะไรเลย เพราะฉะนั้นใครอยากได้บุญ ให้เด็กมีที่เรียน ก็ชื่อของเราไม่ต้องเอาเงินมาให้ มีอะไรก็เอามาแลกกัน”

สิ่งที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดของโรงเรียนนี้คือ ค่าเล่าเรียนที่ไม่รับชำระเป็นตัวเงิน แต่ให้จ่ายด้วยการใช้แรง ทำงานให้กับสังคม แม้แต่การคัดเลือกเด็กนักเรียนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ เด็กๆ ก็จะเป็นฝ่ายคัดเลือกกันเอง “ค่าเทอมที่นี้เราไม่รับมีคนไทยดี ๆ เยอะแยะ เขาไม่มีเงิน จริงๆ เขามีน้ำใจ แต่อาจจะขาดเงิน แต่น้ำใจเขางามมาก เพราะฉะนั้นเราเอาน้ำใจมาจ่ายค่าเทอมแทน เด็กทุกคนก็ต้องมีพ่อแม่ตัวเอง เพื่อนฝูงญาติพี่น้องมาช่วยจ่ายค่าเทอม ด้วยการทำงานให้สังคม 400 ชั่วโมง ปลูกต้นไม้ 400 ต้น หรือทำอะไรก็ได้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งผลไม้ หรืออย่างอื่น เด็กที่จะเข้ามาเรียน ม.1 เขาต้องมาทุกวันเสาร์เป็นเวลาสามเดือน ต้องมาเรียนรู้ระบบใหม่ก่อน เพราะจะไม่เหมือนโรงเรียนเก่าของเขา ครูผู้สอนจะถูกประเมินการสอนโดยเด็กๆ และเด็กๆ จะเป็นผู้คัดเลือกเด็กคนอื่นให้เข้ามาเรียน ไม่ใช่ครู เมื่อเขาคัดเลือกแล้ว นั่นก็คือ น้องๆ ก็ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีตั้งแต่ก่อนเข้า น้องๆ เข้ามาก็ต้องช่วยกันเรียน เพราะว่าพี่เขาอุทิศหัวใจเลือก...”

นอกจากให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนแล้ว ยังปลูกฝังให้เข้าใจแนวคิด ธุรกิจ เพื่อสังคม ฝึกให้เด็กๆ รู้จักมองหาลู่ทางริเริ่มธุรกิจของครอบครัวขึ้น เป็นการสอนให้รู้วิธีตกปลา ผมสอนให้เขารู้จักให้บ้าง ไม่ใช่เป็นฝ่ายรับแต่เพียงอย่างเดียว ถ้าเขารู้จักวิธินาเลี้ยงชีพ เท่ากับช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้รู้จักพึ่งพาตนเอง เป็นการช่วยเหลือชุมชนให้พ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน “โรงเรียนเราเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย อย่างเช่น มีคนมาสอนเรื่องจิ้งหรีดเด็กก็มาดู มีมาสอนเรื่องมะนาวนอกฤดู เด็กก็มาเรียนรู้ แล้วก็มีการกองทุนให้เด็กกู้เพื่อทำธุรกิจกับที่บ้านกับพ่อแม่ อย่างน้อยเขาจบ ม.6 เขาต้องมีเงินออมอยู่ในธนาคารหนึ่งแสนบาท โดยเราช่วยให้เขาทำธุรกิจกับพ่อแม่ ช่วยให้มีทุน ฝึกอบรมให้ และมีเงินกู้ให้ ในเมื่อเด็กเรียนในโรงเรียนเราแล้วครอบครัวต้องมี

ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่งผลให้เด็กมีอนาคตที่ดี การช่วยให้พ้นความยากจนจึงควรจะทำทั้งสองฝ่าย ซึ่งทั้งเด็กและผู้ปกครองเราไม่ได้ให้เขาเงินฟรีๆ เพื่อทำธุรกิจนะ แต่ต้องทำงานร่วมกับเราด้วย ผมถือเป็นคนโชคดีของเด็ก แล้วก็อยากจะขยายให้เพิ่มขึ้นอีกหลายๆ แห่ง วิธีการของที่นี่เรียกว่าให้ 1 หัก 2 นะ ใครที่ช่วยเงินเรา 10 บาท ไปหักภาษีได้ 20 บาท กระทรวงศึกษาอนุมัติให้แล้ว และโรงเรียนแห่งนี้ กำลังจะสร้างที่จังหวัดชัยภูมิ”

ในแง่ของการบริหารจัดการการเรียนการสอน เปลี่ยนจากแนวคิดและมุมมองเดิมๆ ที่จำกัดการพัฒนาและการเรียนรู้ แต่เน้นขยายศักยภาพในตัวเด็กแต่ละคน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้จากความสนใจ

ของเด็กๆ เอง ให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยที่เด็กๆ จะกำหนดตารางสอนกันเอง ในแต่ละเทอม แต่ละคนอยากจะเรียนรู้หัวข้อเรื่องอะไร ก็ยกมือโหวตแล้วช่วยกันคัดเลือกเรื่องที่จะเรียน นอกจากเรียนเพื่อเป็นความรู้แล้ว เด็กๆ จะต้องเรียนรู้ด้วยว่า สิ่งที่เขาเล่าเรียนนั้นสามารถจะเข้าไปอยู่ในชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างไร จะเอาไปปรับประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้มากน้อยแค่ไหน เป็นสิ่งที่เขาต้องหาคำตอบ “เราต้องการจะปรับจากระบบท่องจำ มาเป็นระบบสอนให้วิเคราะห์ สอนให้คิด สอนให้มีจิตกุศล จิตสาธารณะ แล้วก็มีการแบ่งปัน เราอยากให้เราสนุก ก็ให้เด็กทั้งหมดเสนอว่าเขาอยากจะเรียนอะไร แล้วค่อยๆ ทำให้มันแคบลงๆ จนในที่สุดก็

เหลือหนึ่ง แล้วมาเลือกกันว่าจะทำอะไร เราไม่มีหนังสือในห้องเรียน เราใช้อินเตอร์เน็ต เพราะกว้างกว่าหนังสือแบบเรียน แล้วก็ให้เด็กไปคิดค้น สมมติจะเรียนเรื่องไดโนเสาร์ก็มาแบ่งกลุ่ม แล้วเขาก็แบ่งกันใครทำหน้าที่ ค้นคว้าเรื่องอะไร ก็ไปศึกษาแล้วเอามาอธิบาย เด็กทุกคนเป็นครูไปด้วย แต่ว่าครูก็มีหน้าที่กระตุ้นให้การเรียนอย่างมีสาระ แต่ต้องตรงตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ด้วย แล้วต่อไปก็ต้องดูว่าการเรียนรู้ไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันกับเด็กยังไง ไม่ใช่แค่ท่องจำ แต่ต้องรู้ว่า ที่ทำมานั้นไปเกี่ยวข้องกับกรทำให้เราเป็นมนุษย์ที่ดีขึ้น มีความสามารถขึ้นยังไง”

“อยากให้เป็นคน que คิดเป็น คิดนอกกรอบเป็น คนคว่าเป็น หากคำตอบเป็น ข้อสตัย พร้อ จะช่วยเหลือ เป็นคนทว่า ถ้าเรามีลูก เราก็จะมีความสุขที่มีลูกแบบนี้”

ด้านมาตรฐานวิชาการ แม้จะเป็นโรงเรียนในท้องถิ่นห่างไกลแต่เด็กๆ จากโรงเรียนไม่ไผ่ ทำคะแนนผลสอบโอเน็ตได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าของจังหวัดภาคอีสาน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ และสูงกว่าโรงเรียนเอกชนทั้งภาคอีสาน “เราไม่มีการเปรียบเทียบเด็ก แต่เราจะดูว่า เริ่มต้นเดือนแรกเป็นอย่างไร ผ่านไป 3 เดือน พัฒนาการของเด็กเป็นอย่างไร คือให้เด็กแข่งกับตัวเอง แล้วก็ไม่ใช่เปรียบกับเรื่องสอบ เพราะไม่มีการสอบในโรงเรียน”

ทุกวันนี้โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนให้เด็กได้รู้จักการคิดนอกกรอบหรือที่เรียกว่า ความคิดแบบนอกกะลา อย่างเช่น โรงเรียนไม่ไผ่ หรือโรงเรียนทางเลือกหลายแห่งเริ่มมีมากขึ้น คำแนะนำสำหรับผู้ปกครองคือ “ขณะนี้โรงเรียนนานาชาติ เป็นโรงเรียนทางเลือกอยู่แล้ว โรงเรียนอินเตอร์ 72 แห่ง ก็เป็นโรงเรียนทางเลือกทั้งหมด โรงเรียนทางเลือกตอนนี้ถือว่ายังมีไม่เยอะ เพียงแต่เริ่มมีให้เห็นมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่เด็กจนเข้าไม่ได้หรอก เพราะราคา ค่าเทอมแพง เพราะฉะนั้นถ้าเมื่อเป็นไปได้ ถ้าผู้ปกครองส่งเรียนได้ก็ส่งไปเลย แต่สำหรับที่นี้จะทำให้เด็กเป็นอิสระเด็กคิดเป็น ค้นคว้าเป็น อะไรเป็น จะสอนให้เด็กเราคิดเป็น วิเคราะห์เป็น”

ด้วยศักยภาพที่โดดเด่น ฉายแววความเป็นผู้นำของเด็กนักเรียน ซึ่งขณะนี้มึนนักเรียนที่เพิ่งกำลังจะขึ้นชั้น ม.3 แต่มหาวิทยาลัยหลายแห่งเตรียมที่จะให้ทุน หลายบริษัทสนใจที่จะจ้างงาน เป็นความน่าภาคภูมิใจของ ดร.มีชัย ซึ่งผู้มุ่งมั่นกับงานวางบ้านหลอมใหม่ให้กับอนาคตของชาติ สิ่งที่ดร. มีชัย อยากเห็นในตัวลูกศิษย์และเยาวชนรุ่นต่อๆ ไปคือ “อยากให้เป็นคน que คิดเป็น คิดนอกกรอบเป็น ค้นคว่าเป็น หากคำตอบเป็น ข้อสตัย พร้อมจะช่วยเหลือ เป็นคนทว่า ถ้าเรามีลูกเราก็จะมีความสุขที่มีลูกแบบนี้” เน้นอนสำหรับสังคมไทยในอนาคต หากว่าจะมีกลุ่มที่เป็นผู้นำเช่นนี้มากมาย สิ่งที่สังคมเราจะได้อานิสงส์จากตรงนี้ “ผมว่าน่าจะเป็นประเทศที่น่าอยู่ขึ้น เพราะจะไม่โกง จะมีแต่จิตกุศล เขาจะแบ่งปัน เขาจะคิดเป็น หากทางแก้ปัญหาเป็น เขารู้ว่าเขามีทางเลือก” และนี่คือสิ่งที่ดร. มีชัย กำลังจะหมักหมมสานฝันก้าวใหม่ให้เป็นจริง กับงานขยายโครงข่าย ปฏิวัติการเรียนรู้ของเด็กไทย สร้างโรงเรียนไม่ไผ่แห่งต่อๆ ไป สร้างเยาวชนผู้นำรุ่นใหม่ วางแผนสร้างสรรคสังคมไทยให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น